

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Постановка проблеми. За загальним неперушним правилом, принципи є основними положеннями, правилами, які покладені в основу певної наукової теорії, ідеологічного напрямку, управлінської діяльності тощо. Вони відображають закономірності та є основою для пояснення фактів, які аналізуються. Правові принципи є вольовим актом держави, продуктом свідомого законотворчого процесу, та за своїм змістом є об'єктивними.

Тому логічно вбачати, що принципами діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту є загальні основи, що є стандартними, задекларованими та визнаними на міжнародному та національному рівнях, які визначають правила функціонування зазначених суб'єктів. На законодавчому рівні такі принципи вичерпно та конкретизовано не визначаються. У базовому Законі України «Про фізичну культуру і спорт» термін «принципи» зустрічається два рази; термін «засади» – сім разів, причому у варіації керівних настанов та порядку здійснення конкретної діяльності». Зокрема цим Законом визначено, що «державна політика у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на таких засадах: визнання фізичної культури і спорту як пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави; визнання фізичної культури як важливого чинника всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя; визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного

міжнародного іміджу держави; забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності; гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту; забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів; сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою і спортом громадян різних вікових груп; утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту; створення умов для соціального та правового захисту громадян у сфері фізичної культури і спорту; забезпечення підтримки громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості; забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян; забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури і спорту; забезпечення доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд; заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту; орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері [1]. Однак зазначені засади більше стосуються напрямків діяльності, аніж встановлюють базові її принципи.

Відповідно для аналізу принципів діяльності вказаних суб'єктів необхідно звернутись до інших законодавчих положень, що окрім завдання щодо виявлення їхньої системи

забезпечить також можливість виявити співвідношення між заявленими категоріями, які у сучасній доктрині використовуються як взаємозамінні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Представлена до аналізу проблематика не має свого об'єктивного вияву у межах вітчизняних праць вчених. Однак окремі її особливості, а також загальні аспекти сутнісного змісту розкрито у наукових доробках таких науковців як: В. Авер'янов, С. Балабан, В. Галуцько, М. Журба, В. Оксін та багатьох інших.

Виклад основного матеріалу. Звернення до законодавчої доктрини дає можливість узагальнити, що принципи діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту визначаються у межах публічно-правових та приватноправових норм, які об'єктивовано в:

– Конституції України – встановлюють порядок та правила функціонування держави на основі людиноцентризму, особливостей взаємовідносин з публічною адміністрацією та загальні вимоги до її діяльності, у тому числі – у сфері фізичної культури та спорту;

– рішень Конституційного суду України – мають наслідком зміну встановленого порядку управління сферою фізичної культури і спорту, деталізують процедурний та змістовий аспект діяльності суб'єктів у цій сфері;

– міжнародних нормативно-правових актів, які були ратифіковані Верховною Радою України або мають регулятивний вплив – наприклад, Всесвітній антидопінговий кодекс (2003 рік (перша редакція)) є збіркою правил, які регулюють використання наркотиків та інших заборонених речовин у спорті, забезпечуючи основу для антидопінгової політики, процедур і санкцій, які застосовують національні та міжнародні спортивні організації або Європейська спортивна хартія Ради Європи (2021 рік), яка визначає основні принципи спортивної політики в Європі, пропагує важливість фізичного виховання та спорту для всіх людей, незалежно від їх віку, статі чи здібностей;

– Закону України «Про фізичну культуру і спорт» – визначається сутність державної політики у галузі фізичної культури та спорту, повноваження органів управління в цій сфері, статус фізкультурно-спортивних організацій, закріплюється базове законодавче поле для розвитку фізичної культури і спорту й для суддівства та кваліфікації спортсменів, а також встановлюються організаційні, інформаційні, кадрові, фінансові та інші аспекти забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні;

– секторальних Законів України, до яких належать усі інституційно-функціональні Закони України (наприклад, «Про Кабінет Міністрів України», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про адміністративну процедуру», «Про адміністративні послуги» тощо), а також: «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні», «Про антидопінгову діяльність у спорті», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» тощо – регулюють окремий напрям, аспект чи особливості діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту;

– актах стратегічного планування, зокрема в Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року тощо – є основою та орієнтиром перепрофілювання та оптимізації діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту;

– підзаконних актах, у тому числі відомчого характеру, основними з яких є постанови, розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Міністерства молоді та спорту України – визначають порядок, умови, правила, стандарти, особливості виникнення та розвитку адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту, забезпечують деталізацію їхнього процедурного аспекту;

– угодах про співробітництво – є збіркою спільно визначених правил, форм та методів взаємодії для досягнення балансу інтересів зацікавлених суб'єктів у сфері фізичної культури і спорту;

– індивідуальних (адміністративних) актах – призначені для врегулювання діяльності індивідуалізованого учасника адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту.

Слід також враховувати, що вони можуть мати вияв в управлінських документах суб'єктів господарювання у цій сфері, зокрема тих, що визначають внутрішньоорганізаційні аспекти їхньої діяльності, особливості надання оздоровчих, фізкультурних, спортивних та інших послуг, порядок взаємодії з іншими суб'єктами тощо.

На нашу думку, у межах зазначених правових основ знаходить своє відображення трискладова система принципів діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту. Йдеться про принципи діяльності публічної адміністрації у цій сфері, принципи діяльності інших суб'єктів, а також про принципи побудови та розвитку взаємовідносин між ними.

Так принципи діяльності публічної адміністрації у сфері фізичної культури і спорту базуються на основних принципах українського публічного адміністрування, які закріплені в Конституції України, конкретизуються і розвиваються в законодавчих та інших нормативно-правових актах [2]. До них відносяться такі як: принцип пріоритету прав і свобод людини та громадянина, принцип верховенства права та правового закону, принцип рівності однорідних суб'єктів адміністративного права перед законом, принцип демократизму, принцип взаємної відповідальності суб'єктів публічної адміністрації та об'єктів публічного управління, принцип гуманізму та справедливості у взаємовідносинах між суб'єктами публічної адміністрації й об'єктами публічного управління [3; 4]. З наведеного слідує, що група принципів побудови

та розвитку взаємовідносин між досліджуваним суб'єктами цілком закономірно може бути поглинута групою принципів діяльності публічної адміністрації. Причому без суттєвої втрати правового дискурсу, адже для інших суб'єктів базовим правилом діяльності є: «дозволено все, що не заборонено законом», а для органів публічної адміністрації – «діяльність виключно у межах та у спосіб законодавчо визначених повноважень». Однак і не помилковим є застосування вузького підходу до трактування піднятого питання. Зокрема, наприклад, діяльність Кабінету Міністрів України ґрунтується на принципах верховенства права, законності, поділу державної влади, безперервності, колегіальності, солідарної відповідальності, відкритості та прозорості [5].

Ми погоджуємося із думкою С. Балабана, що принципи публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту мають бути нормативно зафіксовані, зокрема такими можуть бути визначені такі як: верховенства права і законності; гуманізму демократизму, виключення дискримінації і насильства у сфері фізичної культури і спорту; цілеспрямованості; забезпечення загальнодоступності, добровільності та безперервності занять фізичною культурою і спортом; пріоритетності захисту прав, свобод та законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища; координації; єдності; децентралізації; субсидіарності; партнерства; відкритості; програмування; ефективності [6].

Принципи діяльності інших суб'єктів у сфері фізичної культури і спорту умовно можна згрупувати у такі блоки: загальні, безпекові та морально-етичні. До першої групи слід включати принцип свободи господарської діяльності, принцип доступності фізичної культури і спорту; принцип забезпечення рівності та відсутності дискримінації за ознаками статі, віку, фізичних можливостей тощо; принцип пріоритетності фізичного благополуччя; принцип розвитку спортивних навичок

та здібностей; принцип взаємодії та співпраці тощо. Безпековими принципами є зокрема такі як: професіоналізму; наявності правил та стандартів безпеки; розумності та раціональності навантажень; використання засобів захисту; обов'язкового інструктування та контрольної-наглядних процедур виявлення потенційних небезпек та інші. Групу морально-етичних принципів можна об'єктивізувати зокрема так: принцип поваги та взаємодопомоги; принцип заборони використання для досягнення спортивних результатів допінгу та інших фармакологічних препаратів подібної дії; принцип відкритості, справедливості та дотримання правил чесної гри; принцип розумної змагальності тощо.

Зазначимо, що основний спеціалізований принцип, на нашу думку, який використовують у своїй діяльності усі суб'єкти адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту – це принцип доступності фізичної культури і спорту. На прикладі цього принципу розкриємо особливості його нормативної фіксації. Так, у ст. 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» до головних засад державної політики у сфері фізичної культури і спорту відносить «забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян» [1]. З метою підвищення ефективності державного управління у галузі фізичної культури і спорту у 2013 році, відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», було затверджено «Державний соціальний стандарт у галузі фізичної культури і спорту», у якому вже отримав деталізацію зазначений принцип. Так, в ньому встановлюються вимоги до показників необхідного забезпечення потреб населення умовами для занять фізичною культурою і спортом та для отримання фізкультурно-спортивних послуг. Доступність гарантується також тим, що отримувачами фізкультурно-спортивних послуг є громадяни незалежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних

та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак [7].

Стратегічний документ «Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту» вказує, що в її основу покладено «... ідею задоволення потреб кожного громадянина держави у створенні належних умов для занять фізичною культурою і спортом», що повинно реалізовуватися шляхом «будівництва за підтримки органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування сучасних спортивних споруд, належне їх обладнання та використання» [8]. Інший стратегічний документ – «Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» своїми пріоритетними напрямками також визначає «створення умов для максимальної реалізації здібностей талановитих спортсменів, забезпечення рівних прав і можливостей до занять фізичною культурою і спортом усіх категорій населення України, стимулювання створення спортивної інфраструктури» [9].

Окрім того, низку нормативно-правових актів було прийнято на реалізацію принципу доступності фізичної культури і спорту для осіб з інвалідністю, це такі як: Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні», Указ Президента України «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю», «Національний план дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року», державні будівельні норми ДБН В.2.2-17:2006 «Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення» тощо. Вона передбачає дві складові цього процесу: 1) безперешкодний доступ до транспортної та соціальної інфраструктури; 2) запровадження на державному, регіональному та місцевому рівнях відповідних соціальних програм, які спрощуватимуть інвалідам реалізацію їх права на заняття спортом (це насамперед фінансування цих заходів) [10, с. 73].

Отже, принцип доступності до занять фізичною культурою і спортом реалізується

через створення різноманітних умов і можливостей для всіх, незалежно від віку, статі, здоров'я, соціально-економічного статусу, національності та інших ознак. Це може здійснюватися шляхом створення спортивних об'єктів з доступними умовами для людей з інвалідністю, організації безкоштовних тренувань та спортивних заходів для дітей та молоді, забезпечення фінансової підтримки та страхування для спортсменів з низьким рівнем доходу, проведення масових спортивних заходів та змагань з доступними умовами для участі. Також важливо забезпечити розуміння та популяризацію фізичної активності та спорту серед населення, зокрема, за допомогою інформаційних кампаній та освітніх

програм. В цілому, принцип доступності до занять фізичною культурою і спортом може бути забезпечений за умови розробки та реалізації відповідних програм та стратегій в галузі фізичної культури та спорту.

Висновки. Правові засади та принципи діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту є взаємозалежними, не взаємозамінними категоріями, що покликані сформулювати правові рамки належної функціональності таких суб'єктів. Їхнє співвідношення можна розглядати як частина від цілого, де принципи є обрисами необхідної моделі поведінки, правилом та ідейним орієнтиром для розвитку сфери фізичної культури і спорту.

Анотація

Уточнено, що принципами діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту є загальні основи, що є стандартними, задекларованими та визнаними на міжнародному та національному рівнях, які визначають правила функціонування зазначених суб'єктів.

Визначено, що принципи діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту визначаються у межах публічно-правових та приватноправових норм, які об'єктивовано в низці нормативно-правових актів, а також в управлінських документах суб'єктів господарювання у цій сфері. Уточнено, що у межах таких актів знаходить своє відображення трискладова система принципів діяльності цих суб'єктів. Йдеться про принципи діяльності публічної адміністрації у цій сфері, принципи діяльності інших суб'єктів, а також про принципи побудови та розвитку взаємовідносин між ними. Причому група принципів побудови та розвитку взаємовідносин між досліджуваним суб'єктами цілком закономірно може бути поглинута групою принципів діяльності публічної адміністрації (наприклад, відкритості та прозорості; пріоритету прав і свобод людини та громадянина; виключення дискримінації; взаємної відповідальності тощо). Принципи діяльності інших суб'єктів у сфері фізичної культури і спорту згруповано у три блоки: загальні, безпекові та морально-етичні. Окремо схарактеризовано основний спеціалізований принцип, який використовують у своїй діяльності усі суб'єкти адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту – принцип доступності фізичної культури і спорту.

Узагальнено, що правові засади та принципи діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту є взаємозалежними, не взаємозамінними категоріями, що покликані сформулювати правові рамки належної функціональності таких суб'єктів. Їхнє співвідношення можна розглядати як частина від цілого, де принципи є обрисами необхідної моделі поведінки, правилом та ідейним орієнтиром для розвитку сфери фізичної культури і спорту.

Ключові слова: адміністративно-правові відносини, правові засади, принципи діяльності, публічна адміністрація, суб'єкти сфери фізичної культури та спорту, фізична культура і спорт, фізіологічне благополуччя.

Konstantynov D. V. The principles of activity of subjects of administrative and legal relations in the field of physical culture and sports

Summary

It has been specified that the principles of activity of subjects of administrative and legal relations in the field of physical culture and sports are the general bases that are standard, declared and recognized at the international and national levels, which determine the rules of functioning of these subjects.

It was determined that the principles of activity of subjects of administrative and legal relations in the field of physical culture and sports are defined within the limits of public and private law norms, which are objectified in a number of normative legal acts, as well as in management documents of business entities in this sphere. It is specified that the three-fold system of principles of activity of these entities is reflected within such acts. It is about the principles of activity of the public administration in this area, the principles of the activity of other subjects, as well as the principles of building and developing relationships between them. Moreover, the group of principles of building and developing relationships between the subjects under study can quite naturally be absorbed by the group of principles of public administration activity (for example, openness and transparency; priority of human and citizen rights and freedoms; exclusion of discrimination; mutual responsibility, etc.). The principles of activity of other subjects in the field of physical culture and sports are grouped into three blocks: general, safety, and moral and ethical. The main specialized principle that all subjects of administrative and legal relations in the field of physical culture and sports use in their activities is characterized separately – the principle of accessibility of physical culture and sports.

It is summarized that the legal bases and principles of activity of the subjects of administrative-legal relations in the field of physical culture and sports are interdependent, non-interchangeable categories designed to form the legal framework for the proper functionality of such subjects. Their relationship can be considered as a part of the whole, where the principles are outlines of the necessary model of behavior, a rule and an ideological guideline for the development of the field of physical culture and sports.

Key words: administrative and legal relations, legal principles, principles of activity, public administration, subjects of the field of physical culture and sports, physical culture and sports, physiological well-being.

Список використаних джерел:

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII. *Верховна Рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
2. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. : у 2-х т. Т. 1. Загальна частина. Київ : Юридична думка, 2004. 584 с.
3. Галуцько В. В. Адміністративно-правова охорона права власності в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2009. 36 с.
4. Оксін В. Ю. Публічне адміністрування місцевого розвитку в Україні : дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. Дніпро, 2021. 495 с.
5. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. *Верховна Рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
6. Балабан С. М. Публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Дніпро, 2017. 207 с. https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/26540/1/%D0%91%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%BD_diss_2017.pdf
7. Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 28.03.2013 р. № 1. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13#n13>

8. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту: Указ Президента України від 28.09.2004 р. № 1148/2004. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004#Text>
9. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 р. № 1089. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>
10. Журба М. А. Публічне управління у галузі фізичної культури і спорту : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2017. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8048/Diss_Jurba.pdf?sequence=3&isAllowed=y